

เวทีสาธารณะออนไลน์ : ปิดตกกฎหมาย! ผู้ก่อมลพิษไม่ต้องจ่าย?

การประเมินมูลค่าความเสียหายด้าน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม

นำเสนอโดย

สมบัติ เหลกุล – นักวิชาการอิสระ

จัดโดย มูลนิธิบูรณะนิเวศ มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม EEC Watch และกรีนพีซ ประเทศไทย



ประเด็นที่ต้องพิจารณา (1)

1. หลักการ วิธีการ และกระบวนการในการคิดมูลค่าความเสียหายจะต้องเป็นอย่างไร บนฐานบริบทของสังคมไทย
2. หลักการ วิธีการ และกรอบแนวทาง ยังไม่มีความชัดเจน
ขึ้นกับการกำหนดกรอบดุลยพินิจเป็นหลัก = ใหญ่-แคบ รวม-
ไม่รวม นับ-ไม่นับ สำคัญมาก-น้อย พิจารณาอย่างไร

ประเด็นที่ต้องพิจารณา (2)

3. ผลกระทบความเสียหายที่เกิดขึ้น มีผลกระทบทั้งเกิดขึ้นทันที-ต้องใช้เวลา เกิดขึ้นระยะสั้น-ระยะยาว มีหลักฐานชัดเจน-ไม่ชัดเจน จะกำหนดขอบเขตความเสียหายอย่างไร

4. ใครบ้างที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เฉพาะผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้มีความรู้ ใช่หรือไม่ แล้ว
กระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะร่วมอย่างไร

โดยเฉพาะกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและกลุ่มที่เข้าไม่ถึงกระบวนการต่าง ๆ

ประเด็นที่ต้องพิจารณา (3)

5. หลักฐานเชิงประจักษ์ที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณา
ความเสียหาย ต้องพิจารณาเฉพาะที่เห็นและประมาณการ
ได้เท่านั้นหรือไม่ แล้วที่มองไม่เห็นและวัดขนาดไม่ได้จะทำ
อย่างไร

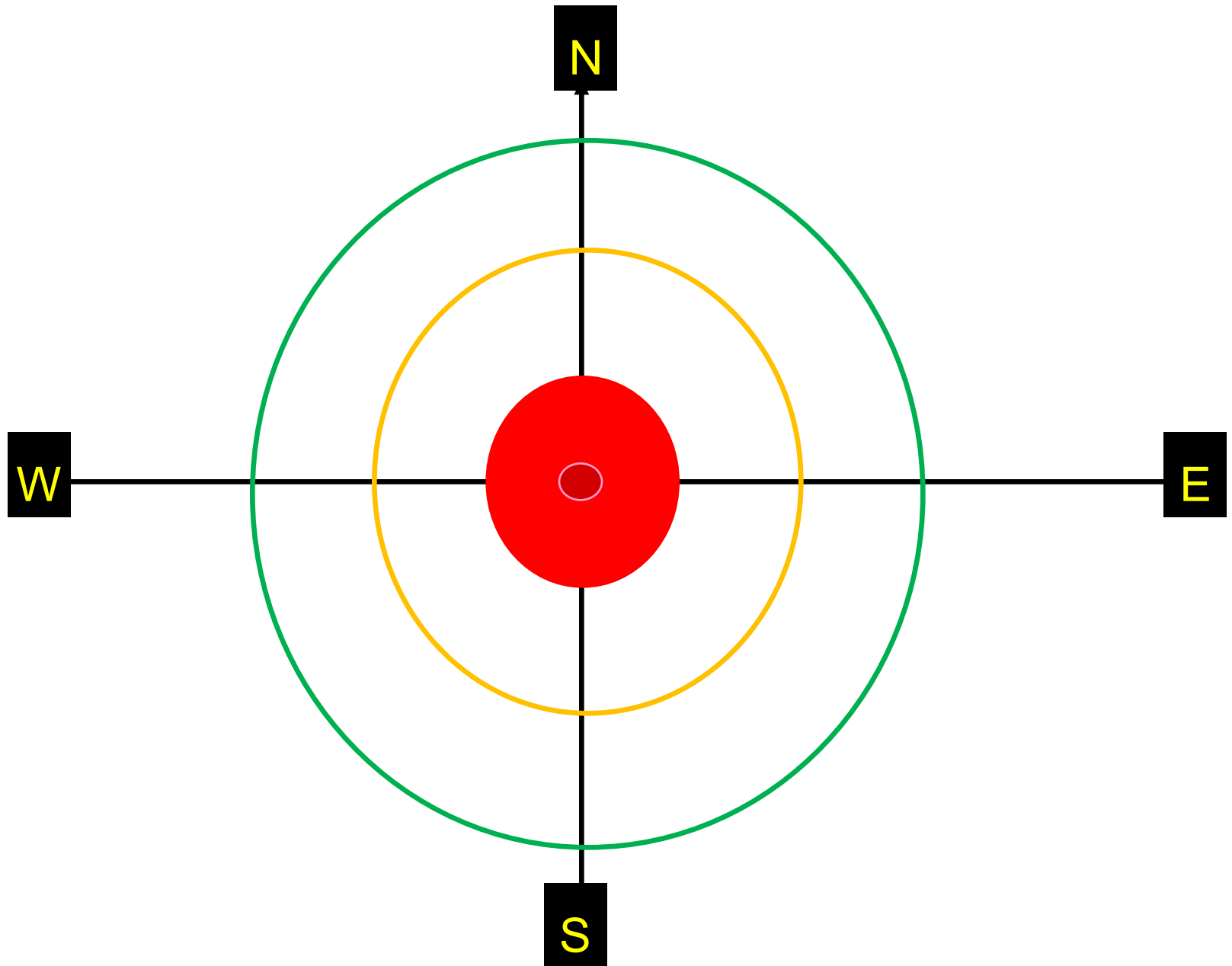
6. ความรู้ที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณา ต้องเน้นเฉพาะที่
เป็นความรู้เชิงวิทยาศาสตร์อย่างเดียวหรือไม่ แล้วความรู้
แบบชาวบ้านจะถูกนำไปใช้ได้หรือไม่

ผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

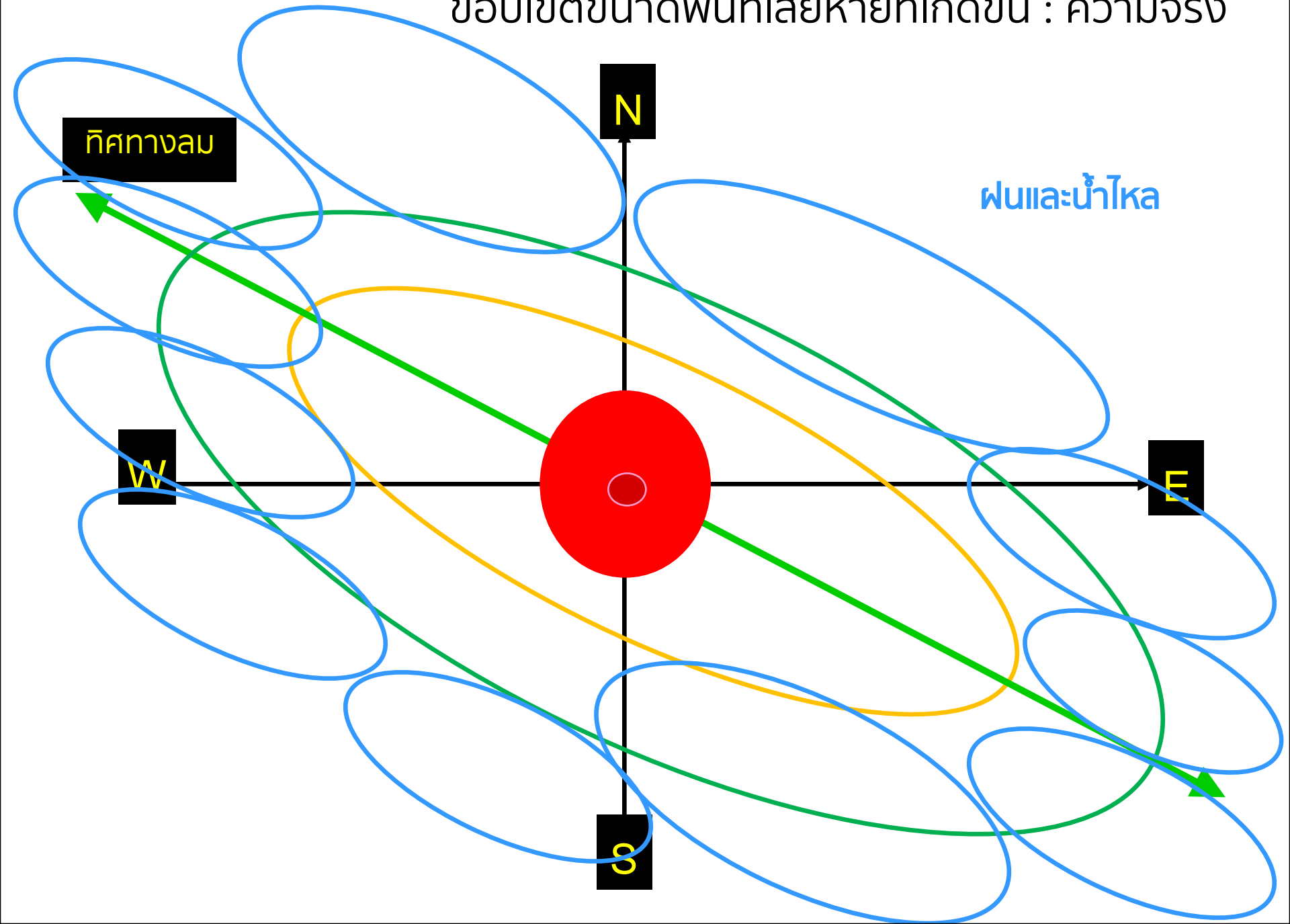
หมายความว่า

- (1) เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือสุขภาพ อนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย
- (2) ผู้ที่ก่อให้เกิดการรั่วไหล แพร่กระจายของมลพิษ หรือก่อให้เกิดภาวะมลพิษ หรือโดยประการอื่นอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัยหรือทรัพย์สิน ของผู้อื่น ทั้งนี้ ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ก็ตาม
- (3) ผู้ที่กระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการทำลาย ทำให้สูญหาย หรือเสียหาย แก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดิน

ขอบเขตขนาดพื้นที่เสียหายที่เกิดขึ้น : ตามทฤษฎี



ขอบเขตขนาดพื้นที่เสียหายที่เกิดขึ้น : ความจริง



ขอบเขตความเสียหายที่เกิดขึ้น

มูลค่าความเสียหาย	ทันทีและใน ระยะสั้น	เห็นการ เปลี่ยนแปลงใน ระยะยาว	ต้องติดตามการ เปลี่ยนแปลงอย่าง ต่อเนื่อง
งบประมาณของรัฐที่ใช้ในการ บริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน	✓ (G1)	✓ (G2)	✓ (G3)
ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	✓ (E1)	✓ (E2)	✓ (E3)
ผลกระทบทางสุขภาพ	✓ (H1)	✓ (H2)	✓ (H3)
ทรัพย์สินและชีวิตความเป็นอยู่ ของผู้ได้รับผลกระทบ	✓ (S1)	✓ (S2)	

ความเสียหายของรัฐที่เกิดขึ้น

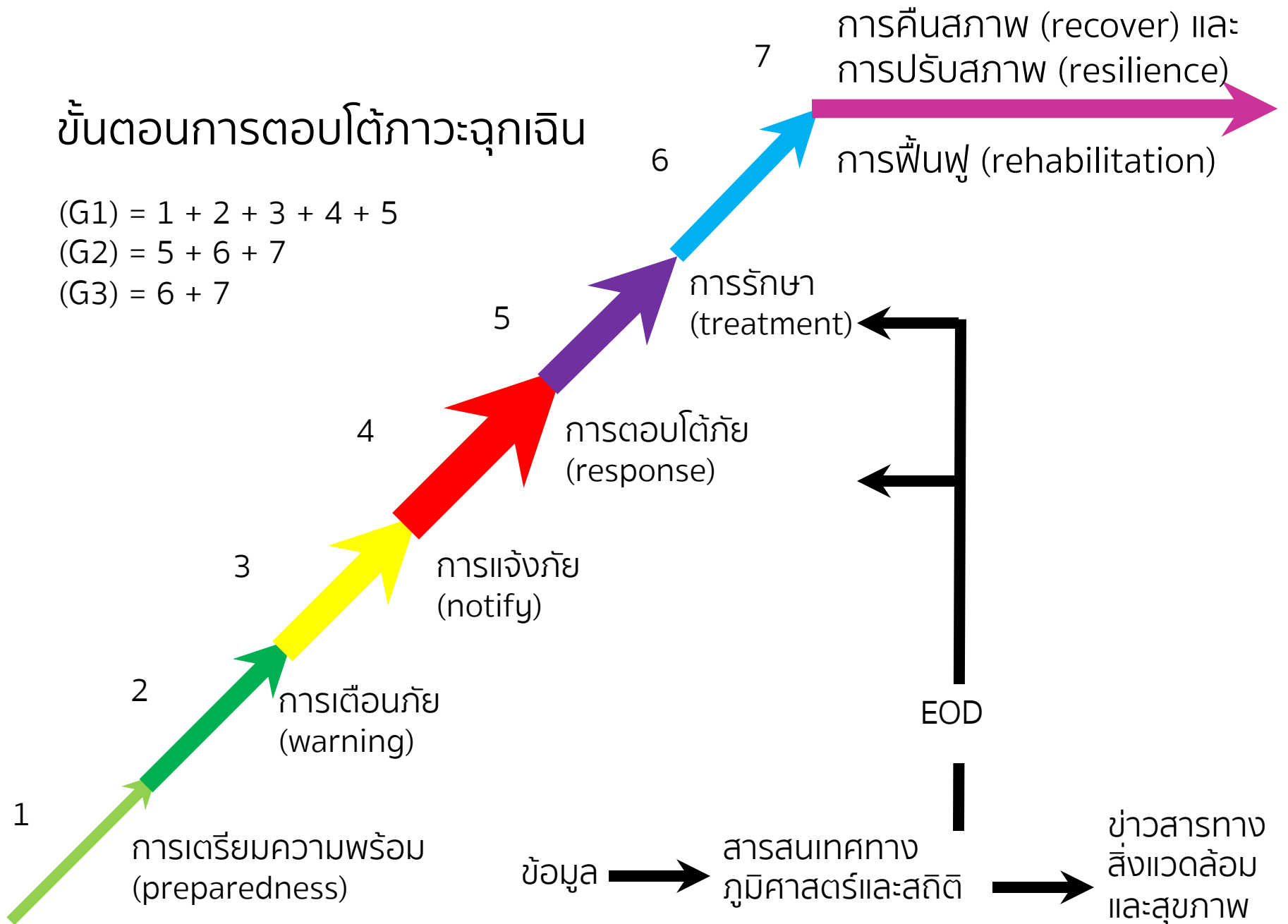
- (1) ค่าเสียหายที่รัฐพึงได้รับจากสิ่งแวดล้อมที่เสียหาย
- (2) ค่าเสียหายที่เกิดจากการใช้งบประมาณของรัฐหรือจากแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อใช้ในการบำบัดฟื้นฟูและบูรณะความเสียหายของสิ่งแวดล้อมให้คืนกลับสู่สภาพเดิม
- (3) ค่าเสียโอกาสในการนำงบประมาณหรือเงินทุนที่ใช้ตาม (๒) ไปลงทุนในโครงการอื่นของรัฐเพื่อสังคมโดยรวม
- (4) ค่าเสียหายที่รัฐต้องมีภาระเพิ่มขึ้นในการดูแลสุขภาพ ร่างกาย และอนามัยของประชาชนอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต
- (5) ค่าเสียหายต่อเนื้ออื่น ๆ อันพึงจะเกิดในอนาคต

ขั้นตอนการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน

(G1) = 1 + 2 + 3 + 4 + 5

(G2) = 5 + 6 + 7

(G3) = 6 + 7



ความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

- ความเสียหายทางตรง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทันทีและในระยะสั้น เช่น น้ำเสีย อากาศพิษ ฝนกรด ฝุ่นควันสารเคมีปนเปื้อนในอากาศและสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น
- ความเสียหายทางอ้อม การเปลี่ยนแปลงที่แฝงอยู่ในสิ่งแวดล้อม เช่น สารเคมีปนเปื้อนในผัก ผลไม้ ต้นไม้ ดอกไม้ ที่อยู่ในพื้นที่ สารเคมีปนเปื้อนในดิน / น้ำใต้ดิน เป็นต้น
- ความเสียหายในระยะยาว / เรื้อรัง การต้องบำรุงรักษา ฟื้นฟู และปรับสภาพความเสื่อมโทรม ให้กลับมาสู่สภาพที่ดีคงเดิม

ความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

- ณ ตอนนี้ ยังไม่มีการประเมินว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากไฟไหม้สารเคมีส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านใดบ้าง
- ที่คาดการณ์ได้ จะพบว่า
 - ด้านอากาศ → อากาศพิษ ฝุ่นควันสารเคมี ละอองเขม่า
 - ด้านน้ำ → น้ำเสียปนเปื้อนสารเคมีในแหล่งน้ำ
 - ด้านสัตว์น้ำ → การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
 - ด้านขยะ → ขยะสารเคมี บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ
- ขอบเขตการปนเปื้อนสารเคมีในสิ่งแวดล้อมน่าจะไปไกลกว่าที่หน่วยงานต่าง ๆ สำรองไว้

ความเสียหายผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ

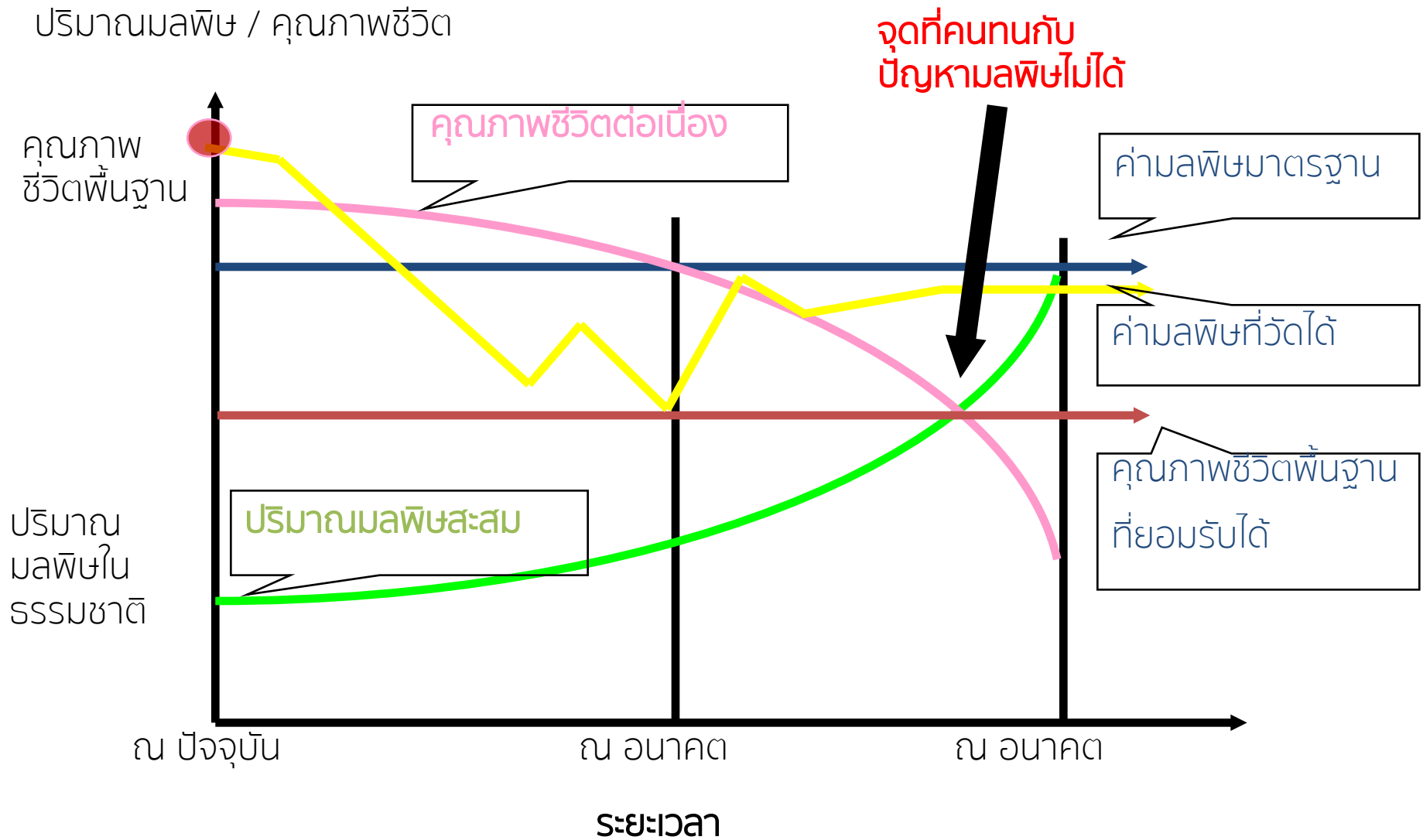
- แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน

ผลกระทบอย่างฉับพลัน (Acute) เช่น อาการที่แสดงออกทางร่างกายผิวหนัง การมองเห็น ทางเดินหายใจ เป็นต้น

ผลกระทบแสดงผลต่อเนื่อง / เรื้อรัง (chronic) เช่น อาการที่แสดงออกทั้งภายนอกและอวัยวะภายใน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาการรักษาหลายปี และอาจจะไม่หายขาด

ผลกระทบอย่างต่อเนื่อง (cumulative) เช่น อาการที่ไม่แสดงออกในปัจจุบัน แต่เริ่มแสดงผลเมื่อระยะเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เช่น มะเร็งส่วนต่าง ๆ เป็นต้น

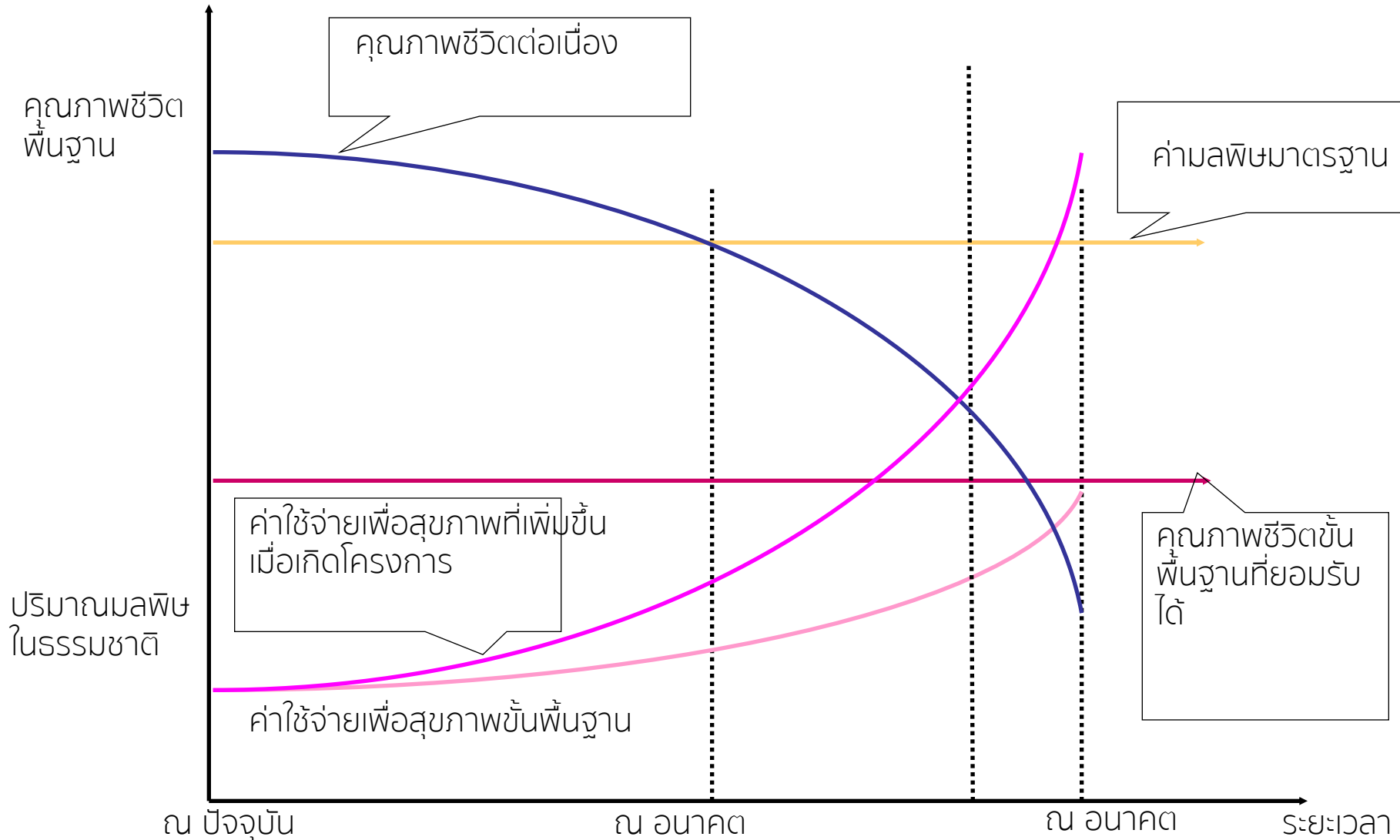
ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณมลพิษกับคุณภาพชีวิต



การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพเมื่อมีกับไม่มีโครงการพัฒนา

ค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพ / คุณภาพชีวิต

ณ อนาคต จุดที่มลพิษสะสมตัดกับคุณภาพชีวิตที่ลดลง



มูลค่าความเสียหายของทรัพย์สินและชีวิตความเป็นอยู่ของ ผู้ได้รับผลกระทบ

- ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่อยู่อาศัย / สถานที่พัก / อาคารสถานที่ทำงาน / บ้านเช่า เป็นต้น
- ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน รถยนต์ ยานพาหนะ เป็นต้น
- การไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เช่น สถานประกอบการอาชีพเป็นที่เดียวกับทรัพย์สินที่เสียหาย การขาดรายได้จากการไม่ได้ทำงาน เป็นต้น
- การสูญเสียวินัยที่ต้องดูแลและรักษาความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ทั้งตนเองและคนในครัวเรือน

ผู้เสียหายคือใครบ้าง

- หมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายซึ่งต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ และความเสียหายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิชาการ
- ชาว นสพ. ประมาณการว่า 80,000 คน น่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรไม่ต่ำกว่า 8,000 คนต่อ ตร.กม. พื้นที่เกิดเหตุและรับผลกระทบไม่ต่ำกว่า 25-35 ตร.กม.

ขอบเขตขนาดพื้นที่เสียหายที่เกิดขึ้น : ความจริง

ทิศทางลม

N

2 ตร.กม. = 16,000 คน

10 ตร.กม. = 80,000 คน

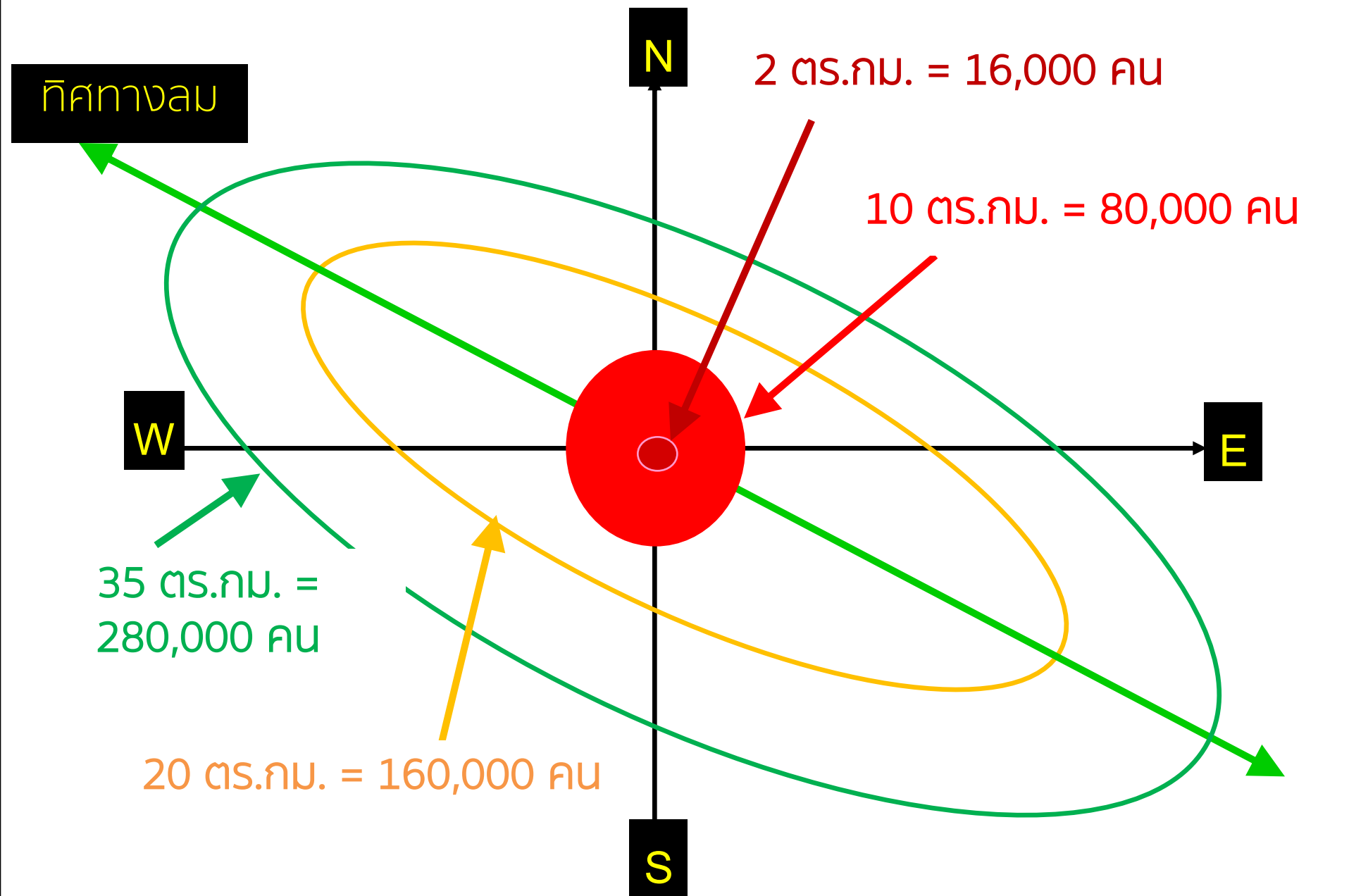
W

E

35 ตร.กม. =
280,000 คน

20 ตร.กม. = 160,000 คน

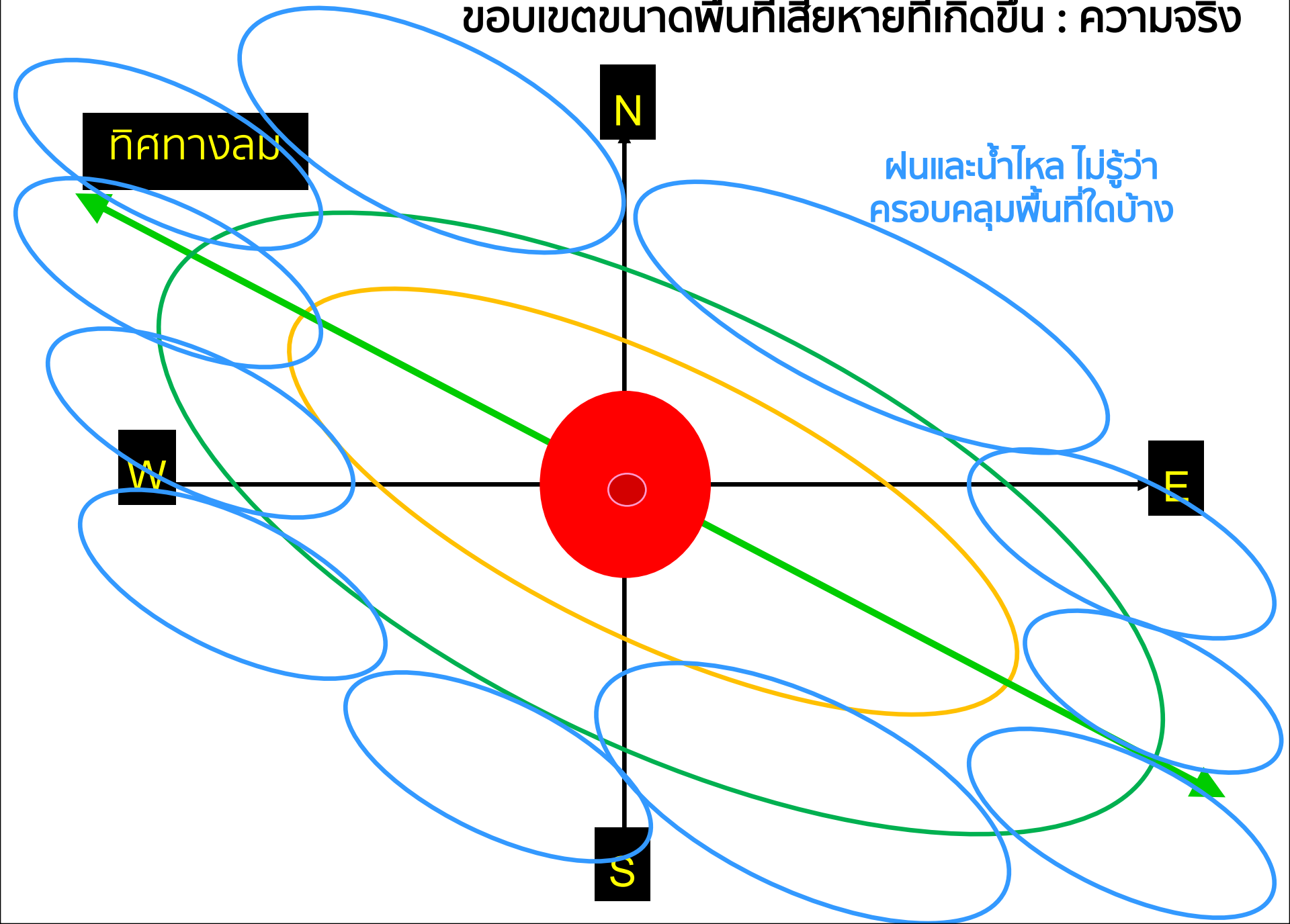
S



ขอบเขตขนาดพื้นที่เสียหายที่เกิดขึ้น : ความจริง

ฝนและน้ำไหล ไม่รู้ว่า
ครอบคลุมพื้นที่ใดบ้าง

ทิศทางลม



ขอบเขตมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกรณี อุบัติเหตุสารเคมีหมิงตี้เคมีคอล

มูลค่าความเสียหายที่ชี้วัดได้คาดว่าจะประมาณ
3,000 – 4,000 ล้านบาท

มูลค่าความเสียหายที่ต้องติดตามรอการชี้วัดอย่าง
ต่อเนื่องตามขอบเขตที่ได้รับผลกระทบประมาณ
5,000 – 6,000 ล้านบาท